Horáková, Jarmila

[Vajdová, Libuša; Páleníková, Jana; Kenderessy Eva. Dejiny rumunskej literatúry]

Porta Balkanica. 2018, vol. 10, iss. 1-2, pp. [72]-73

ISSN 1804-2449 (print); ISSN 2570-5946 (online)

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/138948
Access Date: 29. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

Vajdová Libuša, Páleníková Jana, Kenderessy Eva: Dejiny rumunskej literatúry

Jarmila Horáková

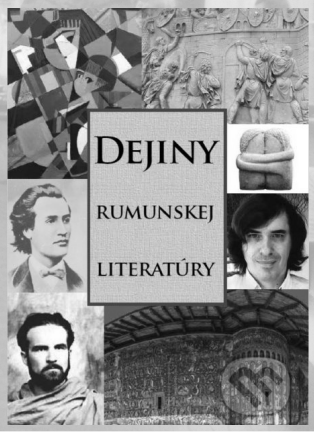

Dejiny rumunskej literatúry, které v loňském roce vydaly slovenské rumunistky jako výsledek několikaletého grantu, jsou v česko-slovenském prostředí první větší prací tohoto druhu. Zájemce o rumunskou literaturu mohl doposud sáhnout po *Slovníku rumunských spisovatelů* (2001, L. Valentová a kol.) či po starším *Slovníku spisovatelů. Rumunsko* (1984, M. Kavková a kol.), kde kromě abecedních hesel a charakteristik jednotlivých autorů najde také stručnou úvodní studii o rumunské literatuře (a v případě vydání z roku 2001 také o rumunsky psané literatuře v Moldavské republice včetně hesel k jednotlivým besarabským autorům). Ostatní materiály, které na toto téma v posledním půlstoletí vznikly, lze považovat za poplatné době (např. vysokoškolská skripta M. Kavkové *Nástin dějin a kultury Rumunska*, 1978) nebo za neúplné (různé dílčí studie ve sbornících z konferencí, popularizační články apod.).

V rumunském prostředí samozřejmě existuje k národním literárním dějinám celá řada prací, s nimiž se autorky při psaní svého textu musely seznámit. Vzhledem k tomu, že, jak samy uvádějí, *„jedním z rysů rumunského literárního života je snaha neustále přehodnocovat, pojmenovávat, rozdělovat a třídit“*, můžeme jejich práci označit za přinejmenším nesnadnou, právě kvůli změnám perspektiv a náhledů a novým poznatkům, především pokud jde o literaturu po roce 1945, ale týká se to i starší literatury, kde se v posledních letech dostávají do popředí dříve méně známé či méně zdůrazňované skutečnosti. K tématu *„Jak psát dějiny rumunské literatury“* ostatně uspořádaly v roce 2012 v Praze kolokvium a přednesené příspěvky vydaly v publikaci *Prístupy, metódy a spôsoby písania dejín (rumunskej) literatúry* (Vajdová L. a kol., Anapress, Bratislava 2017).

Jakýkoli autor, jenž má ambice napsat úplné dějiny rumunské literatury, si musí zodpovědět otázku, zdali zařadit starou, církevněslovanskou literaturu z území dnešního Rumunska, do svého přehledu. V prostředí rumunských literárních historiků na tento problém existují různé názory, mnohdy spíše odmítavé, protože se jedná o texty, z nichž část je psaná jiným jazykem, všechny jiným písmem (rumunština zcela přešla na latinku až v polovině 19. století) a jejich funkce není primárně pouze estetická. Autorky se však správně rozhodly, že rumunská kultura vyrůstá z církevněslovanského písemnictví (podobně jako naše země z písemnictví latinského) a bylo by chybou přeskočit a opominout několik staletí vývoje.

Úvodní část věnovaná staré literatuře se poměrně obšírně zabývá historickým a obecným kulturním vývojem rumunských knížectví ve středověku a raném novověku, což lze rozhodně označit za přínosné pro pochopení dobového kontextu, v jehož rámci v Rumunsku písemnictví vznikalo a rozvíjelo se. I kapitolám o pozdějších obdobích, včetně současnosti, předchází stručný přehled zásadních historických událostí, které v případě Rumunska významně ovlivňovaly jeho kulturní a literární život, proto je uvedení těchto mimoliterárních souvislostí zcela na místě a potřebné.

Kromě prostého přiblížení historicko-kulturního pozadí je patrné, že se autorky důkladně

seznámily s nejnovějšími pracemi, přístupy a hodnocením jednotlivých období. Například tradičně negativně vnímané 18. století, které bylo v Moldavsku a Valašsku dobou vlády řeckých (fanariotských) knížat, tedy cizího vykořisťovatelského elementu, pojednávají z hlediska rozvoje vzdělanosti, kultury a školství (byť v cizím jazyce), jehož odchovanci se později zasloužili o vznik literatury v rumunštině. (Podobné procesy přehodnocování ostatně probíhají i jinde, např. v českém kontextu v případě období 18. století a známého Jiráskova „temna"). Samotné literární texty řazené do staré literatury jsou pouze stručně charakterizovány, protože v dnešní době pravděpodobně čtenáře nezaujmou, ale jsou zásadní pro badatele zkoumající vývoj písemnictví na rumunském území.

Počátky moderní literatury na konci 18. a v 19. století jsou zpracovány velmi solidně, především výklad o specifikách rumunského romantismu a jeho dvou fázích je poměrně zásadní, stejně jako nový pohled na druhou polovinu 19. století, tzv. „dobu velkých klasiků", kdy je nově zdůrazňována například skutečnost, že největší rumunský básník Mihai Eminescu byl za života známý pouze v relativně úzkých literárních kruzích a proslul teprve až po své smrti roku 1889. Široké čtenářské vrstvy v té době četly básně a romány zcela jiných autorů, než jsou ti, které dnes hodnotově řadíme nevýše.

Rumunská meziválečná literatura je rovněž zpracována a pojata v souladu s široce přijímaným kánonem, na němž se shodne většina rumunských literárních historiků co do významnosti a prvořadosti či druhořadosti jednotlivých autorů, přičemž v této práci dostali z pochopitelných důvodů prostor jen ti nejzásadnější, kterých je však i tak, v rámci relativně krátkého období dvaceti let, celá řada.

Svým způsobem nejobtížnější a nejkontroverznější je část pojednávající o literatuře po roce 1945. Najít klíč k roztřídění této látky, která svým rozsahem přesahuje do dnešních dnů a není tudíž definitivně uzavřena, není snadné a žádný model nelze považovat za ideální. Autorky pro členění období 1945–1989 kombinují kritérium chronologické a genologické (próza, poezie, esejistika a literární kritika). Z prostorových důvodů se dostalo jen na nejvýznamnější spisovatele, přičemž lze konstatovat, že čím současnější literatura, tím se vydávají na tenčí led, protože hodnocení a přehodnocování neustále probíhá a probíhat nepochybně bude. Najdeme zde tedy především již časem prověřené prozaiky narozené nejpozději v 60. letech, v případě poezie jsou zařazeni i výrazní básníci z mladších generací (např. C. Komartin, nar. 1983), u nichž kritériem byl vstup na literární scénu nejpozději kolem roku 2000, bez ohledu na věk.

Pozitivně lze hodnotit zařazení kapitoly věnované rumunskému literárnímu exilu, který by si bezpochyby zasloužil větší prostor či dokonce samostatnou publikaci vzhledem k rozsahu tohoto fenoménu, složitosti situace z hlediska přechodů z jednoho jazyka do druhého a diskuse, zdali ten či onen spisovatel je ještě součástí rumunské literatury nebo již plně vstoupil do literatury hostitelské země. Tyto otázky jsou v této kapitole jen stručně naznačeny, nicméně jako úvod do problematiky je zcela postačující.

Jak už bylo řečeno úvodem, při psaní dějin rumunské literatury měly autorky alespoň částečně možnost navázat na své kolegy a předchůdce. Kapitola o rumunsky psané literatuře v Moldavské republice / Besarábii je však prvním celistvým zpracováním této méně známé součásti rumunské literatury, jejíž specifický charakter je dán především politickým přetahováním Ruska (respektive SSSR) s Rumunskem o tento region. Ruské (a později sovětské) vlivy a poválečná situace pak přispěly k zvláštnostem tvorby besarabských spisovatelů.

Z hlediska tradičního dělení literatury na prózu, poezii a drama můžeme konstatovat, že drama není v *Dejinách* pojato nijak samostatně, zůstalo spíše na okraji zájmu. Autorky o něm hovoří u jednotlivých autorů, pokud divadelní hry zaujímají významnější místo v jejich celkové tvorbě, ale na dramatiky jako takové už místo nezbylo, ačkoli by se našli i mezinárodně uznávaní a časem prověření autoři (jako např. M. Vișniec, G. Cărbunariu aj.). Nicméně i přes zmíněné drobné nedostatky, kterým se nevyhne žádná práce tohoto druhu, zůstávají *Dejiny rumunskej literatúry* zásadní průkopnickou prací, která bude bezpochyby dobře sloužit studentům a zájemcům o rumunskou literaturu po celá následující desetiletí.

Vajdová Libuša, Páleníková Jana, Kenderessy Eva: *Dejiny rumunskej literatúry.* AnaPress, Bratislava, 2017, 492 s.